

Annales

Instituti

Archaeologici

XIV - 2018

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
http://www.iarh.hr

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršna urednica/Desk editor

Katarina Botić

Tehnička urednica/Technical editor

Katarina Botić

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc, Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Minchreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Lektura/Language editor

Renata Draženović (hrvatski jezik/Croatian)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Katarina Botić

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institute of archaeology, Zagreb 2018.

Annales Instituti Archaeologici uključeni su u indeks/
Annales Instituti Archaeologici are included in the index:
Clarivate Analytics services - Emerging Sources Citation Index

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution By 4.0 međunarodnom licencom /
This work is licenced under a Creative Commons Attribution By 4.0 International Licence

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9 **Siniša Krznar**
 Andrea Rimpf
- Rezultati istraživanja lokaliteta Ilok – Krstbajer
- 13 **Anita Rapan-Papeša**
 Andrea Rimpf
 Marko Dizdar
- Rezultati zaštitnih istraživanja kasnoavarskog groblja Šarengrad – Klopare 2017. godine
- 20 **Marko Dizdar**
- Rezultati istraživanja nalazišta Sotin – Zmajevac u Hrvatskome Podunavlju
- 28 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
 Gorana Kušić
- Sotin – Srednje polje – Istraživanje višeslojnoga nalazišta u Podunavlju 2017.
- 34 **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar
- Preliminarni rezultati arheološkoga istraživanja u Batini 2017. godine
- 40 **Katarina Botić**
 Kornelija Minichreiter
- Slavonski Brod – Galovo, arheološka istraživanja 2017.
- 46 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
 Marija Mihaljević
- Dolina – Glavičice – Istraživanje groblja pod tumulima s kraja kasnoga brončanog doba
- 51 **Saša Kovačević**
- Arheološka istraživanja lokaliteta Nova Bukovica – Sjenjak tijekom 2017.
- 54 **Juraj Belaj**
- Prva arheološka istraživanja lokaliteta Stari grad u Pakracu godine 2017.

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9 **Siniša Krznar**
 Andrea Rimpf
- Research results from Ilok – Krstbajer site*
- 13 **Anita Rapan-Papeša**
 Andrea Rimpf
 Marko Dizdar
- Results of the rescue excavation on the Late Avar cemetery on the site Šarengrad – Klopare in 2017*
- 20 **Marko Dizdar**
- Research results of the Sotin – Zmajevac Site in the Croatian Danube Region*
- 28 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
 Gorana Kušić
- Sotin – Srednje polje – Research of multilayer site in the Danube Region in 2017*
- 34 **Tomislav Hršak**
 Tino Leleković
 Marko Dizdar
- Preliminary results of archaeological research in Batina in 2017*
- 40 **Katarina Botić**
 Kornelija Minichreiter
- Slavonski Brod – Galovo, archaeological research in 2017*
- 46 **Daria Ložnjak Dizdar**
 Marko Dizdar
 Marija Mihaljević
- Dolina – Glavičice – Research of the tumulus cemetery from the end of the Late Bronze Age*
- 51 **Saša Kovačević**
- Archaeological research of Nova Bukovica – Sjenjak site during 2017*
- 54 **Juraj Belaj**
- First archaeological excavations of the Stari Grad site in Pakrac in 2017*

61 Marko Dizdar Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2017. godini	61 Marko Dizdar <i>Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2017</i>
65 Tajana Sekelj Ivančan Nastavak istraživanja talioničke radionice i naselja na lokalitetu Hlebine – Velike Hlebine	65 Tajana Sekelj Ivančan <i>Continuation of excavation at the smelting workshop and settlement at the site of Hlebine – Velike Hlebine</i>
72 Saša Kovačević Arheološko istraživanje prapovijesnog lokaliteta Jalžabet – Bistričak u 2017. godini i Kamp Hrvatska projekta „Iron-Age-Danube“ INTERREG DTP	72 Saša Kovačević <i>Archaeological research of prehistoric Jalžabet – Bistričak site in 2017 and Camp Croatia of the project “Iron-Age-Danube” INTERREG DTP</i>
76 Saša Kovačević Arheološka istraživanja prapovijesnog lokaliteta Jalžabet – Carev jarek, sezona 2017.	76 Saša Kovačević <i>Archaeological research of prehistoric site Jalžabet – Carev jarek, season 2017</i>
<p>80 Branko Mušič
Tatjana Tkalčec
Barbara Horn
Igor Medarić
Petra Basar</p> <p>Geofizička istraživanja na arheološkome nalazištu Osijek Vojakovački – Mihalj u 2017. godini</p>	<p>80 Branko Mušič
Tatjana Tkalčec
Barbara Horn
Igor Medarić
Petra Basar</p> <p><i>Geophysical research at Osijek Vojakovački – Mihalj site in 2017</i></p>
88 Tatjana Tkalčec Nastavak arheološko-konzervatorskih radova na kuli burga Vrbovca u Klenovcu Humskom 2017. godine	88 Tatjana Tkalčec <i>Continuation of archaeological and conservation works on the keep of the Vrbovec Castle in Klenovec Humski in 2017</i>
92 Tatjana Tkalčec Sondažna arheološka istraživanja oko Kule Zrinski i Dvora Patačić u središnjem gradskom parku u Vrbovcu 2017. godine	92 Tatjana Tkalčec <i>Probe archaeological excavations around the Zrinski Tower and Patačić Palace in the central town park in Vrbovec in 2017</i>
<p>110 Juraj Belaj
Sebastijan Stingl</p> <p>Arheološka istraživanja crkve Sv. Martina u Prozorju 2017. godine</p>	<p>110 Juraj Belaj
Sebastijan Stingl</p> <p><i>Archaeological research of the St. Martin's Church in Prozorje in 2017</i></p>
<p>115 Ana Konestra
Enrico Cirelli
Bartul Šiljeg
Gaetano Benčić</p> <p>Istraživanje bedema, crkvenoga sklopa i kasnoantičkih pregradnji na lokalitetu Stancija Blek (Tar) u 2017. godini</p>	<p>115 Ana Konestra
Enrico Cirelli
Bartul Šiljeg
Gaetano Benčić</p> <p><i>Research of the fortifications, church complex and Late Antique re-adaptations on the Stancija Blek (Tar) site in 2017</i></p>

121 Ana Konestra
Fabian Welc
Anita Dugonjić
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić
Kamil Rabiega

Terenski pregledi, geofizička i sondažna istraživanja projekta „Arheološka topografija otoka Raba“ u 2017. godini

121 Ana Konestra
Fabian Welc
Anita Dugonjić
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić
Kamil Rabiega

Field reconnaissance, geophysical survey and trial excavations within the project “Archaeological topography of the island of Rab” in 2017

127 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte

Arheološko istraživanje na lokalitetu Novo Selo Bunje na otoku Braču, 2017. godine

127 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte

Archaeological excavation on the Novo Selo Bunje site on the island of Brač, 2017

136 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić

Arheološka istraživanja rimske vile u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar), lipanj 2017. godine

136 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić

Archaeological research of a Roman villa in Soline Bay on the island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) in June 2017

Terenski pregledi

142 Ivan Valent
Siniša Krznar
Tatjana Tkalčec
Tajana Sekelj Ivančan

Terenski pregled koprivničke i đurđevačke Podravine

142 Ivan Valent
Siniša Krznar
Tatjana Tkalčec
Tajana Sekelj Ivančan

Field survey of the Koprivnica and Đurđevac part of the River Drava Basin

148 Ana Konestra
Vedrana Glavaš
Asja Tonc
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić

Kulturni krajolik Velebita – Terenski pregledi na području Podvelebitskoga primorja u 2017. godini

148 Ana Konestra
Vedrana Glavaš
Asja Tonc
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić

Cultural landscape of the Velebit – Field surveys of the Sub-Velebit coast in 2017

Eksperimentalna arheologija

154 Tajana Sekelj Ivančan

Eksperimentalno taljenje željezne rude i razgradnja korištene talioničke peći

Experimental Archaeology

154 Tajana Sekelj Ivančan

Experimental smelting of iron ore and dismantling of the utilized smelting furnace

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

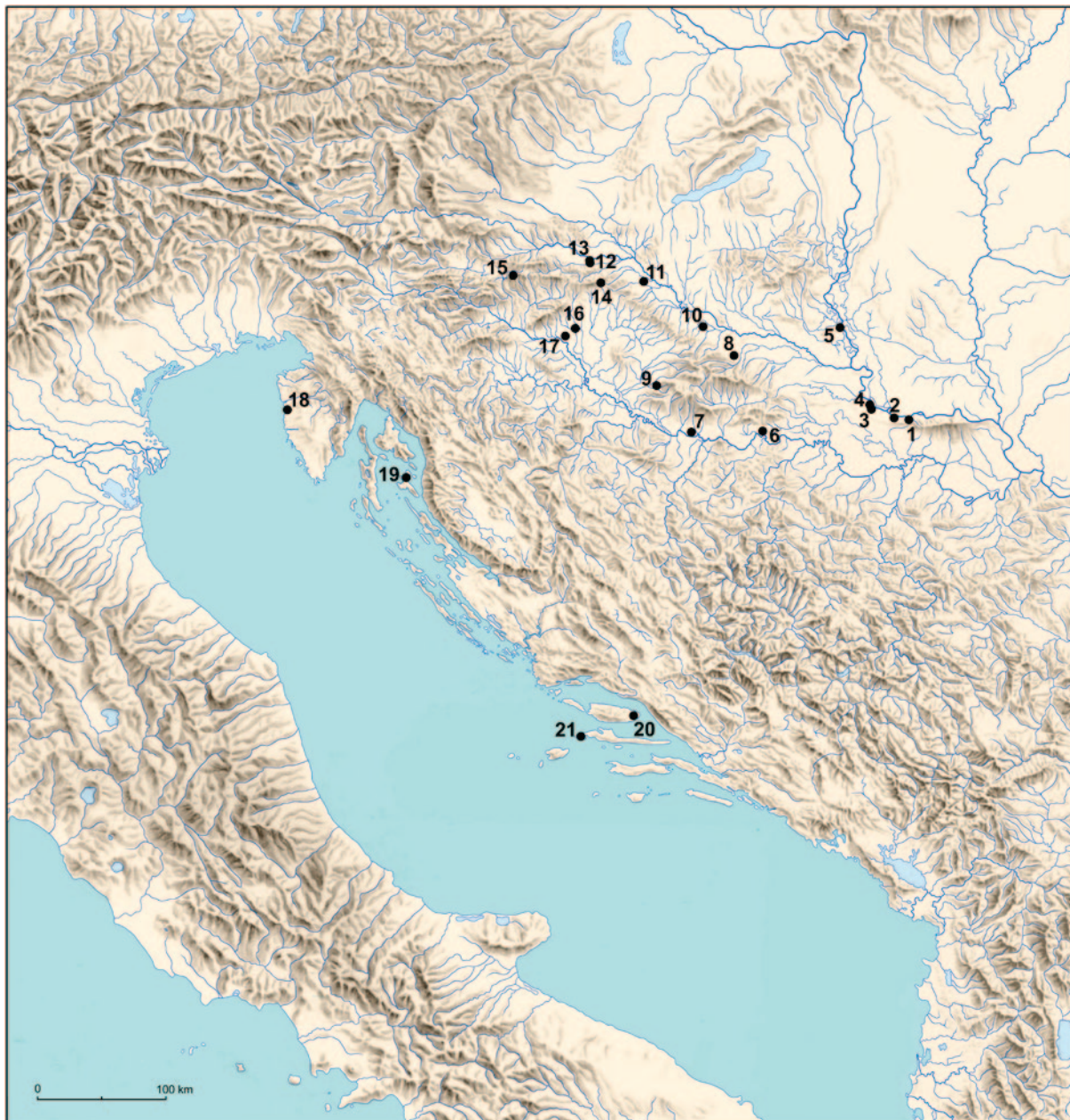
162-173

Additional scientific activity of the Institute

162-173

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Ilok – Krstbajer
2. Šaregrad – Klopare
3. Sotin – Zmajevac
4. Sotin – Srednje polje
5. Batina – Sredno
6. Slavonski Brod – Galovo
7. Dolina – Glavičice
8. Nova Bukovica – Sjenjak
9. Pakrac – Stari grad
10. Zvonimirovo – Veliko polje
11. Hlebine – Velike Hlebine
12. Jalžabet – Bistričak
13. Jalžabet – Carev jarek
14. Osijek Vojakovački – Mihalj
15. Klenovec Humski – Plemićki grad Vrbovec
16. Vrbovec – središnji gradski park (Dvor Patačić i Kula Zrinski)
17. Prozorje – crkva sv. Martina
18. Tar – Stancija Blek
19. Rab – Lopar
20. Brač – Novo selo Bunje
21. Sveti Klement – Soline

Arheološka istraživanja lokaliteta Nova Bukovica – Sjenjak tijekom 2017.

Archaeological research of Nova Bukovica – Sjenjak site during 2017

Saša Kovačević

Primljeno/Received: 12. 04. 2018.
Prihvaćeno/Accepted: 20. 04. 2018.

Tekst sadrži preliminarni izvještaj o rezultatima arheoloških istraživanja u Novoj Bukovici tijekom 2017. godine. Istraživanja, financirana od Ministarstva kulture RH i Općine Nova Bukovica, izvedena su u sklopu „Strategije znanstvene djelatnosti Instituta za arheologiju 2014.–2019.“, u okviru istraživačke podteme A3: Naselja. Prilikom ovogodišnjih terenskih radova, istražen je novi dio kompleksnog prapovijesnog lokaliteta koji je tijekom prapovijesti naseljen u vrijeme kasnoga brončanog i mlađeg željeznog doba.

Ključne riječi: naselja, Strategija A3, zapadna Slavonija, prapovijest, kasno brončano i mlađe željezno doba
Key words: settlements, Strategy A3, western Slavonia, Prehistory, Late Bronze Age and Late Iron Age

Zbog projektnih aktivnosti unutar Interreg DTP „Iron-Age-Danube“ projekta, Institut za arheologiju bio je primoran pomaknuti arheološka istraživanja u Novoj Bukovici što je ranije moguće, na proljeće 2017. godine. Zbog toga je već u travnju 2017. godine Institut za arheologiju iz Zagreba u suradnji sa Općinom Nova Bukovica i Zavičajnim muzejom u Slatini nastavio sustavna arheološka istraživanja prapovijesnog lokaliteta Nova Bukovica – Sjenjak kod Slatine. Istraživanja ovog kompleksnog prapovijesnog naseobinskog lokaliteta provode se u okviru istraživačke teme A3: *Naselja* unutar Strategije znanstvene djelatnosti Instituta za arheologiju.

Radovi na ovom zaštićenom lokalitetu¹ su provedeni temeljem Rješenja Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Požegi kojime se Institutu za arheologiju dozvoljava nastavak sustavnih arheoloških istraživanja, te ugovora o korištenju sredstava Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Financijsku, logističku i drugu pomoć ovim istraživanjima osigurali su još Općina Nova Bukovica – odlukom Općinskog vijeća Općine Nova Bukovica, Institut za arheologiju iz Zagreba te Zavičajni muzej u Slatini. U Zavičajnom muzeju u Slatini privremeno je i pohranjen arheološki materijal pronađen u istraživanjima.

Arheološka istraživanja su trajala u razdoblju od 5. travnja do 2. svibnja 2017. godine. Radove je vodio dr. sc. Saša Kovačević, viši znanstveni suradnik Instituta za arheologiju iz Zagreba. U stručnoj ekipi su bili apsolvanti arheologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a u istraživanjima su sudjelovali fizički radnici iz Nove Bukovice. Ovogodišnja arheološka istraživanja nastavljena su sjeverno uz parcelu od prošlih godina, na k.č. 197 k.o. Gornja Bukovica, koja se nalazi u vlasništvu Marina Špoljara. Na kraju istraživanja istočni dio prošlogodišnje sonde na području k.č. 197 je zatrpan, dok su se istraživanja nastavila u smjeru zapada, prema poljskom putu, odnosno prema cesti Slatina – Našice.

Tijekom arheoloških istraživanja istraženo je 972 m² lokaliteta (sl. 1). Ukupna istražena površina ovog lokaliteta sada doseže 6.218 m². Istraživala se k.č. 197 u cijeloj širini njive, od sjevernog do južnog ruba. Pri tome je otkriveno 100 novih objekata, odnosno 200 novih stratigrafskih jedinica. Pri istraživanjima prikupljena je 121 vrećica pokretnog arheološkog materijala. Većinu nalaza čine ulomci keramičkih posuda iz razdoblja kasnoga brončanog i mlađega željeznog doba. Uz to, vrlo su brojni ostaci kućnog lijepa, koji progovara o konstrukciji nadzemnih objekata i tehnikama gradnje tijekom prapovijesti. Tijekom arheoloških istraživanja 2017. godine u Novoj Bukovici pronađeno je čak 46 posebnih nalaza, a prikupljeno je i 27 uzoraka za interdisciplinarnu analizu. Arheološka sezona 2017. godine na Sjenjaku ističe se izrazito bogatim pokretnim nalazima među kojima se

¹ Rješenjem Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Osijeku, Kl. UP-I⁰-03-11/2-82.KM/OJ, od 15.01.1982., te Rješenjem o preventivnoj zaštiti od 25. travnja 2003., Klasa: UP/I-034-03/03-01/144, Urbroj: 532-10-4/1-03-01. Nakon revizije Ministarstva kulture, 01.03.2007. lokalitet je upisan u Registar kulturnih dobara RH pod brojem Z-3075.

Sl. 1 Sonda 2017. godine tijekom arheoloških istraživanja (snimio S. Kovačević)

Fig. 1 Probe during the archaeological research in 2017 (photo: S. Kovačević)

ističe i veći broj posebnih nalaza od metala, keramike i kamena. Među nalazima se posebno kulturno-kronološkom vrijednošću ističu cijela brončana fibula iz razdoblja mlađega željeznog doba te prvi latenski novčić pronađen u Novoj Bukovici.

Arheološka istraživanja Sjenjaka i tijekom 2017. godine sastavni su dio Strategije znanstvene djelatnosti Instituta za arheologiju, kroz podtemu A3 koja se odnosi na istraživanje naselja. Stoga smo se koncentrirali na daljnje razotkrivanje elemenata kasnobrončanodobne i latenske naseobine na položaju Sjenjak i doseganje što je moguće više informacija o izgledu, strukturi, rasteru, ali i međudnosu dva prapovijesna naselja koja su u Novoj Bukovici činili nadzemni i ukopani objekti.

Vertikalna stratigrafija dijela lokaliteta istraženog 2017. godine u kontekstu naseobinskih slojeva i dalje je jednostavna i dobrim dijelom je uvjetovana ozbiljnim oštećenjima arheoloških slojeva i struktura radi dugotrajne intenzivne zemljoradnje. Složenosti arheološko-stratigrafske slike lokaliteta znatno pridonosi neprestano ispreplitanje i presijecanje ukopanih objekata koji pripadaju raznim fazama oba prapovijesna razdoblja. Tek sustavna arheološka istraživanja omogućuju nam da jasno registriramo i razlučimo značajne stratigrafsko-arheološke elemente i odlike dva prapovijesna naselja koja su bez kontinuiteta, na istom mjestu proživjela svoj životni vijek u raznim razdobljima. U smislu arheološke metodologije istraživanja, to je ujedno i jedna od najzahtjevnijih situacija na koje tijekom terenskih istraživanja nailazimo. Iako je i sezona 2017. godine bila obilježena upravo takvom, složenom arheološkom situacijom, preliminarno smo uspjeli izdvojiti i zaokružiti cjeline koje pripadaju kako naselju iz kasnoga brončanog, tako i iz mlađega željeznog doba. Posebice su zanimljivi objekti s obiljem pokretnih nalaza, kao i objekti radioničkog ili pomoćnog karaktera pronađeni i istraženi tijekom 2017. godine.

Nakon plitkog oraćeg sloja SJ 01 u Novoj Bukovici pojavljuje se zdravica SJ 02 s ukopanim objektima. Novost od arheoloških istraživanja 2013. godine bila je

pojava arheološkog sloja, SJ 1211, vjerojatno iz razdoblja kasnoga brončanog doba. To je bilo prvi puta od početka istraživanja da se na lokalitetu u Novoj Bukovici javlja intaktni naseobinski arheološki sloj, što je u arheološkom smislu značajna informacija. U nastavku istraživanja 2016. godine znatno siromašnije ostatke ovoga sloja smo ponovo uočili uz južni rub k.č. 197, na jugu sonde iz 2016. godine. Čini se da ostaci sloja SJ 1211 nisu isto ili slično sačuvani na svim položajima uz rub njive. To bi moglo biti zbog različitog stupnja oštećenja sloja tijekom vremena, ali na očuvanost ove arheološke cjeline mogla je utjecati i prvobitna konfiguracija terena, odnosno, finalna debljina samog sloja. U tipologiji objekata otkrivenih u ovogodišnjim istraživanjima ističu se svi u ranijim analizama uočeni tipovi objekata – rupe od stupova (ostaci nadzemnih objekata), manje i veće otpadne jame, naseobinski sloj. Ono što je posebno zanimljivo i pri rekonstrukciji izgleda prapovijesnih naselja u Novoj Bukovici nam znatno pomaže jest određeni prazni prostor u centralnom dijelu sonde istražene ove godine. Naime, na planu istraženog dijela lokaliteta jasno se vidi da se uz zapadni i istočni profil sonde grupiraju ukopani arheološki objekti. Ta bi činjenica mogla biti i proizvod slučajnosti, ali bi mogla biti i znakovita, ako se radilo o području na kojem su graničila, primjerice, dva prapovijesna kućanstva. Bilo kako bilo, jasno je da se nalazimo u centralnom dijelu i jednog i drugog prapovijesnog naselja koja su živjela intenzivnim svakodnevnim životom, tako da nema govora o mogućnosti definiranja nekog rubnog dijela naselja ili lokaliteta u Novoj Bukovici.

U više navrata tijekom arheoloških istraživanja u Novoj Bukovici organizirane su različite popularizacijske i diseminacijske aktivnosti kojima se trudimo približiti arheološku baštinu, posebno u Novoj Bukovici i okolici, ali i arheološku znanost širokom spektru zainteresiranih ljudi. Posebno se važnim čini kontinuirani interes lokalnih medija za rezultate naših istraživanja u Novoj Bukovici.

No, u nekoliko navrata u samoj Novoj Bukovici održana su popularizacijska predavanja i prezentirani re-

Sl. 2 Izvedba arheološke školske radionice u OŠ Vladimira Nazora u Novoj Bukovici 2017. godine (snimio S. Kovačević)

Fig. 2 Archaeological school workshop performance in ES Vladimir Nazor in Nova Bukovica in 2017 (photo: S. Kovačević)

zultati arheoloških istraživanja na Sjenjaku (posljednje na Dan Općine u Općinskom domu Nova Bukovica 2016. godine). Organizirana su i stručna vodstva za više osnovnoškolskih i srednjoškolskih razreda iz slatinskog kraja po lokalitetu, a lokalitet je u više navrata posjetila i novinarska grupa iz OŠ u Novoj Bukovici.

Ove godine odlučili smo intenzivirati naše popularizacijske aktivnosti i organizirati arheološke radionice u OŠ Vladimira Nazora u Novoj Bukovici. Radionica je započela kratkim uvodnim predavanjem o arheologiji te su u nastavku učenici sudjelovali u maloj školi tkanja na ručnim tkalačkim okvirima i na radionici iskucavanja bakrenih predmeta s ukrasima iz kasnoga brončanog i željeznog doba (sl. 2). Među ukrase smo odmah uvrstili motive pronađene i tijekom arheoloških istraživanja u Novoj Bukovici (poput konja s keltske tetradrahme pronađene tih dana na lokalitetu).

Možemo zaključiti da su radionice naišle na veliki interes te da ih vrijedi ponoviti i iduće godine, kada se arheološka istraživanja na Sjenjaku nastavljaju.

Summary

The text contains a preliminary report on the results of archaeological research of Nova Bukovica – Sjenjak site during 2017. Research, funded by the Ministry of Culture of the Republic of Croatia and the Municipality of Nova Bukovica, was carried out within the “Strategy of Scientific Activities of the Institute of Archeology 2014 – 2019”, within the research topic A3: Settlements. During this year’s field work, a new part of the complex prehistoric site was excavated, populated during prehistoric times in the late Bronze Age and the Early Iron Age.